

प्रदक्षिणित् न० प्रदक्षिण+प्रणो०। प्रदक्षिणार्थे अ० २।४१।

१। भाष्ये दृश्यम् । [प्रदक्षे प्रक्षेपे दत्ते ।

प्रदक्ष्ति लि० प्र+दा-कर्मणि आ वा तादेशभावे दक्षायः ।

प्रदर ड० प्र+दृ-भावादौ व्यप् । १भङ्गं दारणसाधने २बाधे

अमरः । ३विदारे स्त्रीणां योनिरोगभेदे मेदि० तक्षि-

दानकर्म च भृगुभारतोक्तं कर्मविधाकथ्यते १७६६ प्र०

दर्शितम् । स च अष्टगदराख्यः स्त्रीणां योनिरोगभेदः ।

तल्लवणादि बाधनिदाने उक्तं यथा

“विद्वज्जनाध्यायनादजीर्णदुर्गमप्रपातादतिमैद्युनाञ्च ।

यानाध्वशोकादतिप्रवृत्त्या भाराभिघातात्तज्ज्वनाद्वा च ।

अष्टगदरं भवेत् सर्वं साङ्गमहं सवेदनम् । तस्याति-

दृष्टौ दीर्घत्वं त्रयो मूर्च्छा मदक्ष्णं । दाहः प्रबापः

पाण्डुत्वं तन्मूला रोगाश्च वातजाः” । स च चतुर्विधो

यथा “तं क्षेपपित्तानिबलसन्निपातैस्तुःप्रकारं प्रवदन्ति

वैद्याः । आमं सपिक्काप्रतिभं सपाण्डु पुङ्काकतोयप्रतिभं

कफात्तु । सपीतनीलासितरक्तसंघणं पित्तार्कियुक्तं

क्षयवेनि पित्तात् । कृष्णारण्यं फेगिलमखमल्यं वाता-

त्ति वातात् पित्तितोदकाभम् । सक्षौद्रसर्पिर्हरिताल-

वर्चं राजप्रकाशं कुण्डपं त्रिदोषात् । तन्नाभ्यसाध्यं प्रव-

दन्ति तज्ज्ञा न तत्र कुर्वीत मिषक् चिकित्साभम्” ।

प्रदक्ष्ण ड० प्रक्षेपेण दक्षति प्र+दक्ष-अच् । बाधे जटा०

प्रद्व ड० इनोति इ-अच् “इनोरतुपसर्गे” पा० अतुसर्गे इ-

तुक्तीः न च । १प्रकृष्टतापके । भावे व्यप् । २प्रकृततापे ड०

प्रद्व ड० प्रदवाव हितं वा यत् । १दावाग्नौ कात्या०श्रौ०

२१।४।३२ कर्कः । [२प्रकृष्टदायके लि० ।

प्रदा स्त्री प्र+दा-भावे व्यप् । प्रदादने । कर्त्तरि च ।

प्रदान न० प्र+दा-भावे ल्युट् । प्रदादने “प्रदानं स्वाभ्य-

कारणम्” मनुः ।

प्रदि लि० प्र+दा-“उपसर्गे चोः कि” पा०कि । प्रदानकर्त्तरि

प्रदिश्व स्त्रि० प्र+दिह-कर्मणि क्त । १क्षिप्ते २भर्जनविशेषयुते

भावे न० “कांश्च वल्लहतेभ्यः” विङ्गा चोच्चाञ्जुना सङ्घः ।

वीरवाद्यैः समायुक्तं परिगृह्यं मनुष्यतः । तदेव इत

उक्तादत्र महिष्यं वल्लिजातपदं मनु० १०७

प्रदिक् लि० प्रक्षेपेण दीपयति प्र+दिष-कृप् । १प्रक्षेपेण कोत-

भावे क० २।४।३ पा०म० । २प्रक्षेपेण स्त्री ३पूर्वदिने

२।४।३। ४पुरातने निमग्नः तमः ।

प्रदिश स्त्री दिशोरन्तरालं गता दिक् पा०२०। दिदिधि दि

पोरन्तरालदिधि जटा०

प्रदीप ड० प्र+दीप-अच् । दीपे अमरः । दीपयत्ये १६०५

प्र० दृश्यम् । तत्र हितः अर्पण० च । प्रदीपीय तद्धिते

लि० पक्षे यत् । प्रदीप्य तत्तात्वे

प्रदीपन ड० प्रदीप्यते प्र+दीप-ल्युट् । १स्थाने २विषभेदे

तल्लवणं राजनि० उक्तं यथा “वर्णतो बोद्धितो यः

स्वात् दीप्तिमान् दहनप्रभः । मृष्टादाहकरः पूर्वैः कथितः

‘स प्रदीपनः’ । शिच-ल्युट् । २प्रकाशके लि० ।

प्रदुह् लि० प्र+दुह-सत्सूद्विषेत्यादिना कृप् पा० प्रक्षेपेण

दीग्धरि पदत्वेऽस्य ह्रस्वात्वे दक्ष धः । प्रधुक् प्रधुग्-

भ्यामन्यादि । [न्यङ्कुञ्जिते देगे श्भितौ च मेदि० ।

प्रदेश ड० प्रा०च० । १एकदेशभावे राजनि० २स्थाने तज्ज-

प्रदेशन न० प्र+दिश-भावादौ ल्युट् । १उपदेशे कर्मणि

ल्युट् । २राजादेशपठोक्ते उपहारे (भेटि) द्रव्ये अमरः

प्रदेश(शि)नी स्त्री प्रदिशयतेऽनया प्र+दिश-करणे ल्युट्

ङीप् । तज्जैत्यां तथा हि वस्तु निर्दिशयते । प्रदेशः अह-

रादिसध्यस्थानमस्यस्य इति ङीप् । अत्रैव अमरः ।

प्रदेह ड० प्र+दिह-भावे वच् । १प्रवेगे त्रयाद्युपशमार्थं

द्रव्यविशेषस्य त्रयादौ २उपेय मनुतः ।

प्रदीप ड० प्रकाशा दीपरात्रिरत्र काष्ठे प्रा०च० । रात्रिः

पृथमभागभेदे तिथिभेदस्य प्रदीपेऽनध्यायः ति०त० उक्तो यथा

“वारस्यतादिप्रदीपमाह ऋतिः “तयोदशग्राह्यव्याच-

सप्तम्या द्वादशीतिथेः । प्रदीपेऽध्ययनं धीमान् न कुर्वीति

यथाक्रमम् । वारस्यतो माषपतः सौरश्च वैष्णवस्तथा”

प्रदीपशब्दोऽत्र पृथमपृह्वर इति हेमाद्रिः । रात्रिपर

इति निर्ययावृत्तकटु । तथा व्रतभेदे रात्रिपृथमयास

परता हेमाद्रौ व्रत० उक्ता “तयोदशग्रां तथा रात्रौ सो-

पहारं लिखोचनम् । इदं पृथमे यामे सच्यते सर्व-

पानिजे” । इदं प्रदीपव्रतमिति हेमाद्रिः । शिवरात्रिव्रते

त “प्रदीपव्यापिनी याज्ञा शिवरात्रिचतुर्दशे” हेमाद्रिः

ऋतिः । तत्रैव वताः “प्रदीपेऽस्तमयादूर्ध्वं घटिकादय-

मिषयते” । घटिकादण्डद्वयम् “तयोदशग्रांते सूर्यं

चतसृष्वपि नाडिषु । मृतविद्धा तु वा तत्र शिवरात्रिव्रतं

चरेत्” ति०त० वायुपु० वाक्यैकवाक्यत्वात् । तथा च

प्रदीपशब्दस्य रात्रिनाम् । रात्रिः पृथमयासः पृथमदण्ड-

चतस्र्यं चार्धः कर्मभेदे तस्य याज्ञता । तत्रानध्याये

शर्वरीनाम्परता प्रदीपव्रते पृथमयासपरता शिवरात्रि-

तादी दण्डचतस्रपरतेति विवेकः । “प्रदीपोरजनी-

सप्तमं द्रव्यमरोकि रात्रेः पृथमपृह्वरपृथमदण्डचतस्र-